

**НЕ-ЖЕЛАНТО МАЙЧИНСТВО
ВЪВ ФОКУСА НА СОЦИАЛНАТА РАБОТА**

Моника Борисова Богданова

Моника Борисова Богданова

**НЕ-ЖЕЛАНТО МАЙЧИНСТВО
ВЪВ ФОКУСА
НА СОЦИАЛНАТА РАБОТА**

СОФИЯ, 2010

© Моника Борисова Богданова, автор, 2010
Художник: Ана Пенчева
Снимка корица: Николай Неделчев

Рецензенти:
проф. дпн Яна Рашева-Мерджанова
доц. д-р Симеонка Бъчева

ISBN: 978-954-323-698-5
Издателство „Авангард Прима“

София, 2010

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗАЩО НЕ-ЖЕЛАНО МАЙЧИНСТВО?	7
I. МАЙЧИНСТВОТО – МЕЖДУ НЕ-ЖЕЛАНИЕТО И ПРИЕМАНЕТО	11
Основни понятия и ракурси.....	12
1. РОДИТЕЛСТВОТО – ОСНОВНИ МЕХАНИЗМИ.....	27
<i>Родителството и способността за загриженост</i>	<i>30</i>
<i>Родителството и емоционалната зрелост</i>	<i>31</i>
2. ЖЕНАТА И МАЙЧИНСТВОТО – СТАТУКВО И ЕВОЛЮЦИЯ	36
<i>Обрзът на жената през вековете</i>	<i>37</i>
<i>Жената – раждането</i>	<i>43</i>
<i>Майчинството и момичето</i>	<i>45</i>
<i>Бащинството и момичето</i>	<i>49</i>
3. РЕЛАЦИЯТА МАЙКА – МАЙЧИНСТВОТО.....	54
<i>Обектно отношение – феноменология, генетика или</i> <i>метапсихология.....</i>	<i>62</i>
4. НОВОРОДЕНОТО И ПРОЦЕСЪТ НА (О)ПОЗНАВАНЕ	64
<i>Пренатално влияние</i>	<i>66</i>
<i>Травмата от раждането</i>	<i>67</i>
5. ИДЕНТИЧНОСТ И ИДЕНТИФИКАЦИИ	69
<i>Идентичност</i>	<i>71</i>
<i>Не-желаното дете и стремежът към смъртта</i>	<i>73</i>
6. РАЗВИТИЕТО	75
<i>Първата година от живота</i>	<i>79</i>
<i>Годините на ранното детство.....</i>	<i>98</i>
<i>Предучилищна възраст.....</i>	<i>111</i>
<i>Развитието от 6 до 10 години</i>	<i>117</i>
<i>Юношеството</i>	<i>123</i>
<i>Вродено, придобито или n'equipment?.....</i>	<i>141</i>
7. АДАПТАЦИЯТА.....	143
<i>Бебето към родителите.....</i>	<i>145</i>
<i>Родителите към бебето.....</i>	<i>145</i>
<i>Краят на свободата?.....</i>	<i>146</i>
<i>Майка–дете</i>	<i>148</i>
<i>Баща–дете</i>	<i>149</i>
<i>Мъж–жена</i>	<i>149</i>
<i>На кого принадлежи нощта?</i>	<i>150</i>

<i>Професия и професионално бъдеще</i>	151
<i>Самотният родител</i>	153
<i>Родители на близнаци</i>	153
<i>Кърменето</i>	153
<i>Банки за майчина кърма</i>	157
8. „НЕ-ЖЕЛАНТО МАЙЧИНСТВО” В СПЕЦИАЛИЗИРАНИТЕ ИНСТИТУЦИИ ЗА ОТГЛЕЖДАНЕ И ВЪЗПИТАНИЕ НА ДЕЦА ЛИШЕНИ ОТ РОДИТЕЛСКА ГРИЖА	160
<i>Съзнателно, целенасочено действие вместо инстинктивност: успешно заместване на връзката майка-бебе в Поупониерата</i>	163
<i>Речта във взаимоотношението Възрастен – Дете и нейното изследване</i>	168
<i>Връзка чрез езика между помощничката и децата от групата</i>	170
<i>Развитие на едно сляпо момиче в Локци</i>	176
<i>Приказката за добрата грижа на „злата мащеха”</i>	181
II. СОЦИАЛНА РАБОТА И КОНСУЛТИРАНЕ.....	185
1. СОЦИАЛНАТА РАБОТА В БЪЛГАРИЯ – МЕЖДУ АЛТРУИЗМА И ПРОФЕСИОНАЛИЗМА	188
<i>Психоанализа и социална работа</i>	193
<i>Психоанализа и майчинство</i>	199
2. НЕ-ЖЕЛАНТО МАЙЧИНСТВО – КОНСУЛТАНСКИ ПОДХОДИ И ПРАКТИКИ	200
<i>Майчинството – естествен процес на знание и учене</i>	201
<i>Метапсихологически подход при консултирането</i>	206
<i>Първично диагностично интервю – прозрения и насоки</i>	207
<i>Консултирането</i>	216
<i>Близките в процеса на консултиране</i>	226
<i>Пренаталната диагностика като част от процеса на консултиране</i>	226
III. ДОБРИ ПРАКТИКИ	231
1. ФРАНСОАЗ ДОЛТО – ОТ ПЕДИАТРИЯ КЪМ ПСИХОАНАЛИЗА	232
<i>Психоанализа, педиатрия, възпитание</i>	235
<i>Слушам и чувам</i>	247
<i>Подход при раждане, разговори in utero</i>	250
<i>Как да се предотврати насилие и агресия</i>	255
2. ЕМИ ПИКЛЕР – ГРИЖАТА ЗА БЕБЕТО ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ПЕДИАТЪР	260
<i>Плачът на детето – начин за възпитание</i>	262

<i>Може ли вече да прави това детето ми?</i>	266
3. ГЕРМАНИЯ – ПРОГРАМИ И УСЛУГИ В ПОДКРЕПА НА МАЙЧИНСТВОТО.....	284
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	301
ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА	302
ПРИЛОЖЕНИЕ 1. ПРАКТИЧЕСКИ СЪВЕТИ ЗА ИНФОРМИРАНост НА КОНСУЛТАНТА	305
ПРИЛОЖЕНИЕ 2. СИМВОЛИ НА ГЕНОГРАМА	307

ЗАЩО НЕ-ЖЕЛАНО МАЙЧИНСТВО?

*„Това, което виждам тук, е само обвивката.
Най-важното е невидимото.“*

„Малкият принц“, Екзюпери

Съществува ли нежелано майчинство? Може ли да се твърди, че няма нежелано майчинство, а – нежелано бебе, или че щом бременността е факт – значи жената го е пожелала, въпреки отричането. Или че няма случайна, нежелана бременност, както и че когато майчинството е нежелано е необходимо време, за да бъде прието?

Всички тези твърдения са валидни (в една или друга степен), но основното въсъщност е приемането – как въпреки „не-желанието“, майката да бъде подкрепена да пожелае своето майчинство (без това да бъде на всяка цена).

Стратегиите чрез:

- *провокация* (давайки й детето след раждането);
- *настойчивост* (поставяйки изискване да кърми поне три дни след раждането – практика в някои болници);
- *създаване на пространство за думите* (консултация със специалист);
- *подкрепа* (финансова, материална);
- *даване на време за размисъл и създаване на условия за ангажираност към бебето,*

намират своето отражение през идеята за свободната воля, **свободата на избора на майката да извърви (или не) пътя от нежеланието към пожелаването.**

В тази книга няма да намерите точни предписания за добро майчинство и професионализъм, рецепти за това как се отглеждат бебета (деца) – при изучаването на въпроси, касаещи човешкото, можем или да се плъзнем по повърхността, или да погледнем отвъд видимото – оставайки на повърхността се избягват редица трудности, но и се пропускат дълбинните механизми.

Затова, в тези страници ще заговорим за *Майката и Бебето* (Детето) като *експерти* по грижата и развитието. Ще търсим отговорите през техните очи и Език (общуване, поглед, хранене, хигиена и т.н.), език към който следва да сме чувствителни и да разбираме – майките знаят например, че не всяка температура се лекува с лекарства и че не във всеки случай бол-

ките в корема имат физиологична причина. Бебетата (децата) говорят чрез плача, храненето, съня, движенията, чрез тялото си. Именно разгадаването на този език през психоаналитичната рамка помага затрудненията да се решат (сякаш по магичен начин), дори и да изчезнат.

За България тази рамка все още се развива – преобладава медицински подход и такъв в стил „рецептурник“. Ако във Франция Франсоаз Долто се чете не само от специалисти, но и от родители от всякакви социални и обществени слоеве, то у нас нейните текстове са все още малко познати и разбирани. Така е и по отношение на автори като Доналд Уиникът, Мод Манони, Хелене Дойч, Мелани Клайн и други психоаналитици, които описват своя опит от дългогодишната си практика. Едно уточнение – анализата е доста променена от времето на Зигмунд Фройд, той поставя началото, открива несъзнаваното и формулира стadiите на детското психосексуално развитие. Днес се говори за съвременни теории за развитието на човека, свързани както с гореспоменатите автори, така и с името на Жак Лакан, който казва за себе си: „Аз съм прочелия Фройд!“. Психоаналитиците са прочели Фройд и претворили неговите идеи в срещата си с хората, техните въпроси, със страданието.

Надявам се чрез тази книга да присъединя (бъдещите) специалисти и родители към етиката, и културата на психоанализата, към разбирането за Майчинството, Бебето (Детето), отдавайки значение на несъзнаваното и на факта, че значимото често е невидимото.

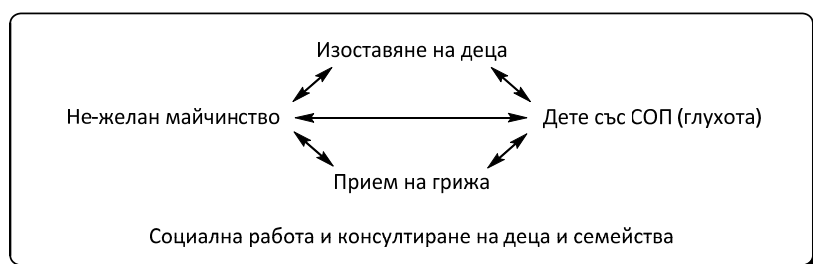
Именно поради това, професионалистът–консултант е прозрелият (на мета-равнище) изследовател на *нишката нежелание–приемане* на майчинството, през познаване на особеностите на протичащите процеси (отказ, съпротива, защита, травма на раждането и т.н.).

Изведените характеристики на социалната работа в България и необходимостта от ефективна държавна политика, разграничават алтруизма от професионализма и формулират основния извод: „Социалната работа не може да бъде благотворителност – тя зависи от управленските стратегии и решения“, поради което от палитрата на дейности на социалния работник е разгледана само консултантската, подвластна му в по-голяма степен.

Механизмите на изоставянето като последица на не-желанието са разгледани в книгата „Изоставянето на деца – превенция и алтернативи“ – тук се връщам в из-началното, изследвайки връзката майка–бебе и с цел познавайки я, специалистът да може да си отговори на въпроси като: „Кави са причините, механизмите и проявленията на не-желаното майчинство?“, „Къде е пресечната точка между психоанализата и социалната работа?“, „Какво от „добрите практики“ може да бъде лично професионално

вдъхновение?” и т.н.

Книгата е и поредната от творческите ми търсения в полето на социалната работа и консултирането на деца и семейства, които могат да се представят в следната последователност и взаимозависимост:¹

Давайки си сметка за трудностите в разбирането, езика (още от Вавилон), вярвайки, че написаното не винаги е обзримото, се надявам заедно да намерим (или поне да потърсим) Смисъла, въпреки различието на формите.

М. Б.

¹ Борисова, М. Приемната грижа в кадър и в перспектива. С., 2007; Борисова, М. Глухотата – от дефицити към възможности. С., 2008; Богданова, М. Изоставянето на деца – превенция и алтернативи. С., 2009.